

PYHÄNTÄ 2006

- Matti Leiviskän ilmoittamien muinaisjäännöskohteiden tarkastus 25.7.2006 / M. Sarkkinen

Pyhännän Tavastkengältä kotoisin oleva Matti Leiviskä ilmoitti Museovirastoon kesäkuussa 2004 tekemistään arkeologisista löydöistä. Koska kesän 2004 aikana kohteita ei ollut mahdollista tarkastaa, ilmoitti Museovirasto kirjeessään 21.2.2005, että Pohjois-Pohjanmaan museossa toimiva arkeologi tarkastaisi kohteet kesällä 2005. Tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta, vaan tarkastus siirtyi heinäkuuhun 2006.

Tarkastuksen aikana kierrettiin Matti Leiviskän opastuksella osa löytämistään kohteista; osa jäi ajanpuutteen vuoksi tarkastamatta. Tapaamisen alussa löytäjä esitteli kohteista laatimaansa raporttia. Tarkastuksen aikana kävi ilmi, että osa kohteista ei vastannut raportissa tehtyjä tulkintoja, osa sen sijaan osoittautui muinaisjäännöksiksi. Tarkastuksen aikana kehoitettiin jatkamaan raportin laadintaa, mutta tarvittavia korjauksia tehden. Myöhemmin kävi ilmi (S. Saunaluoman puhelu 2.8.2006), että löytäjä oli ehtinyt lähettämään raportin Museovirastoon sellaisenaan. Saapumispäivämäärästä päätellen se oli lähetetty pian sen jälkeen, kun käynnistä kohteille oli puhelimitse sovittu.

Seuraavassa oheista Leiviskän raportin järjestystä noudattavat kommentit tarkastetuista kohteista. Mukana kaksi muinaisjäännöksiksi todettua kohdetta, joita Leiviskä ei raportissaan lähemmin mainitse.

1. Vorninneva

Valtaosa Palokankaan Siltasaaren talosta lounaaseen merkityistä asuinpainanteista on halkaisijaltaan noin metrin tai hieman enemmän. Syvyyttä niillä on karkeasti 20 – 30 cm, muutamilla vähän enemmän. Kuivalla, aluskasvillisuudessaan niukalla kankaalla kuopat erottuvat hyvin. Niiden muoto on epämääräinen ja vaihteleva, reunat varsin suorat ja pohja usein tasainen. Kuoppiin tehtiin kenttälapiolla pisto, joka osoitti osan reunoilla olevan kaksoismaannoksen, joka iältään ei kuitenkaan ole juuri pariasataa vuotta vanhempi. Kuopissa oli havaittavissa hyvin heikko, syntymäisillään oleva harmaa huuhtoutumiskerros. Kuoppien synty tapa askarrutti, kunnes selvisi, että kuoppien läheisyydessä on tervahauta (7120 024/3475 687, halkaisija n. 18 – 20 metriä). Ilmeisesti kyseessä ovat tervaksiksi kaivettujen kantojen paikat. Asuinpainanteita ei alueella tavattu.

Alueelta löydetty kvartsi-iskokset voidaan mainita omana kohteenaan:

PALOKANGAS SILTANIEMI W

1000 00 6075

Kvartsilöytöpaikka. III.

PK 3413 06 TÖRMÄSEN RIMPI

p = 7120 318, i = 3475 831, z = n. 122,5

Pienen kotitarvehiekanotto paikan hiekoista on Matti Leiviskä löytänyt runsaasti kvartsi-iskoksia. Selviä esineitä ei näiden joukossa ollut. Kvartseja oli paikalla yhä näkyvillä, mutta yksikään ei luonnollisella paikallaan. Karkeasti noin aarin kokoisen kuopan reunoilta ja profiileista sekä rikkoutuneista maanpinnankohdista yritettiin saada selvitystä kohteen luonteeseen, mutta mitään selkeitä asuinpaikkajälkiä, kuten hiekkavärjäymiä, palanutta kiveä tms. ei tavattu. Kvartseskittymän läheisyyteen tehtiin lisäksi pari koekuoppaa koskemattomaan maahan, mutta niistäkään ei asuinpaikkajälkiä tavattu. Kohteen sijainti loivasti aaltoilevalla kankaalla on hieman poikkeuksellinen. Lähinnä kohde olisi tulkittavissa väliaikaiseksi ja pienialaiseksi kvartsiintyöstöpaikaksi, joka käytännössä on kokonaan tuhoutunut hiekkaa otettaessa.

Leiviskä oli poiminut paikalta runsaasti kvartsi-iskoksia, arviolta 20 – 30 kpl, lisäksi kuopalla oli ainakin puolenkymmentä iskosta. Paria poikkeusta lukuun ottamatta kvartsiaines oli tummapilkullista. Muistelen, että tuon alueen kvartseissa vastaavaa ainesta olisin nähnyt aiemminkin.

Leiviskän raportin sivun 8 kartalla rajatun Vorninnevan ”kylän” pohjoispuolisella alueella tarkastettiin lisäksi kaksi kohdetta, jotka on tulkittavissa lähinnä pyyntikuopiksi:

PALOKANKAAN TALO NE

1000 00 6076

Maa-/pyyntikuoppa. II.
PK 3413 06 TÖRMÄSEN RIMPI
p = 7123 514, i = 3474 855

Yksittäinen kuoppa hiekkakuopan lounaispuolella. Kuopan halkaisija n. 4 m, syvyys n. 40 cm, kuopan laidalla vahva huuhtoutumiskerros. Kuivalla nuorehkoa mäntyä kasvavalla hiekkakankaalla etelään viettävässä rinteessä.

MATTILA

Pyyntikuoppia, 3 kpl. II.
PK 3413 06 TÖRMÄSEN RIMPI

1000 00 6077

Kuoppa 1) p = 7122 219, i = 3475 523

Kuopan halkaisija 5 – 6 metriä (valleineen) ja syvyys 70 – 80 cm. Noin 5 metriä tiestä itään, tästä luoteeseen

Kuoppa 2) p = 7122 236, i = 3475 536

Kuopan halkaisija n. 3 metriä ja syvyys 40 – 50 cm.

Kuoppa 3) p = 7122 389, i = 3475 471

Laakea painanne, halkaisija n. 3,5 – 4 metriä ja syvyys n. 30 cm.

Sijaitsevat kapeahkolla luoteeseen pistävän harjanteen selällä, harjannetta kulkevan metsätien itäpuolella.

2. Kuurajoki

Ajanpuutteen vuoksi tältä alueelta tarkastettiin vain pari kuopannetta Pöytäniitynkolon luoteispuolella metsäautotien varrella kohdassa n. 7118 50/3476 00. Ainakin yksi tien eteläpuolella oleva kuoppa vaikutti ns. pyyntikuopalta. Sen halkaisija oli kolmisen metriä ja syvyys vajaat puoli metriä. Leiviskän kertoman mukaan Pöytäniitynkolon ympäristössä olevista kuopista ainakin osa olisi vastaavia. Alueella lienee eri-ikäisiä ja muotoisia, eri tavoin syntyneitä kuoppia, jotka olisi kaikki katsottava erikseen niiden luonteen lähemmäksi määrittelyksi. Sen sijaan alueen (Leiviskän raportti, s. 10 kartta) pohjoisosassa olevat kuopanteet, ainakin enimmäkseen ovat ilmeisesti vastaavia tervaskantojen poistokoloja kuin pohjoisempaan olevat em. kuopat. Myös tällä alueella on tervahauta. Nokelan talon lounaispuolisille pelloille merkitty asuinpaikka on vanhastaan tunnettu kohde (Pyhäntä 28).

3. Sainijärvi

Sainijärven luoteisrannalla olevia kuoppia ei lähemmin pysähdytty katsomaan. Niiden määrittely asuinpaikoiksi on epävarmaa. Leiviskän raportin sivulla 13 kuvassa esiintyvä lovettu puu on löydetty Sainijärven luoteispäästä länteen laskevan puron niskasta. Paikalla on tavattu myös teroitettuja seipäitä. Kyseessä lienee iältään tarkemmin määrittelemätön puisen kalapadon paikka; sijainti on mitä tyypillisin. Samalla sivulla paikalta mainitut melat, jotka Leiviskällä olivat tallessa, vaikuttivat luontaisilta vedessä olleilta puilta. Sivun 11 kartalla luoteeseen merkitty kohde on vanhastaan tunnettu kohde:

PYHÄNTÄ 43 PERUKAN KANSAKOULU NW

636 01 0043

Kivikautinen asuinpaikka, maakuoppia. II.
PK 3413 05 TAVASTKENKÄ

maakuoppa 1: p = 7116 84, i = 3476 39, z = n. 115 – 117,5 (vanhastaan tunnettu)

maakuoppa 2: p = 7116 962, i = 3476 335. Halkaisija n. 2,5 m ja syvyys 30 – 40 cm. Ajettu päältä pitkin rajalinjaa

Kvartsia kohdassa 7116 886/3476 368.

Yleispiirteissään vuoden 1996 inventoinnissa mainittu pitää paikkansa. Lisänä kohteeseen voidaan mainita maakuoppa 2 sekä kuopasta 1 n. 100 m luoteeseen havaittujen kvartsien lisäksi kvartsihavainto tästä edelleen luoteeseen ennen kuoppaa 2.

4. Myllykoski

PYHÄNTÄ 41 MYLLYKOSKI N 636 01 0041

Vuoden 1996 inventointitietoihin voidaan lisätä:

Arviolta kohdalla p = 7115 49, i = 3478 13 on pari laakeaa painaamaa, jotka päällisin puolin vastaavat 1996 inventoinnissa tavattua laakeaa painannetta, joka inventointikertomuksessa arvioitu asumuspainanteeksi likamaahavaintojen perusteella. Tulkinta ei täysin varma. Koepistoja painanteisiin ei tehty. Näiden eteläpuolisen harjanteen päällä ja kaakkoislaidalla olevat kuopat ovat moderneja pieniä kuoppia, eivät asuinpainanteita.

PYHÄNTÄ 42 MYLLYKOSKI W 636 01 0042

Vuoden 1996 inventointitiedot painanteiden ja asuinpaikan suhteen vastaavat nyt havaittua. Tämän kohdan luoteis- ja itäpuolella on kaikkiaan viisi kuoppaa, joista ainakin osa voi liittyä asuinpaikkaan. Ainakin itäisistä kuopista läntisemmässä (aivan tien pohjoispuolella) oli selvä huuhtoutumiskerros. Muita kuoppia ei lähemmin tarkastettu. Kyseessä ovat kuitenkin kuopat ei laakeat painanteet, joita 1996 inventoinnissa tulkitaan asuinpainanteiksi.

Esinelöydöt

Puulöytöjä sivuttiin jo Sainijärven kohdassa. Muut pari kiveä luonnontyötä.

Oulussa 4⁸7.2006

Mika Sarkkinen
tutkija, PPM

34 75

34 75

34 76

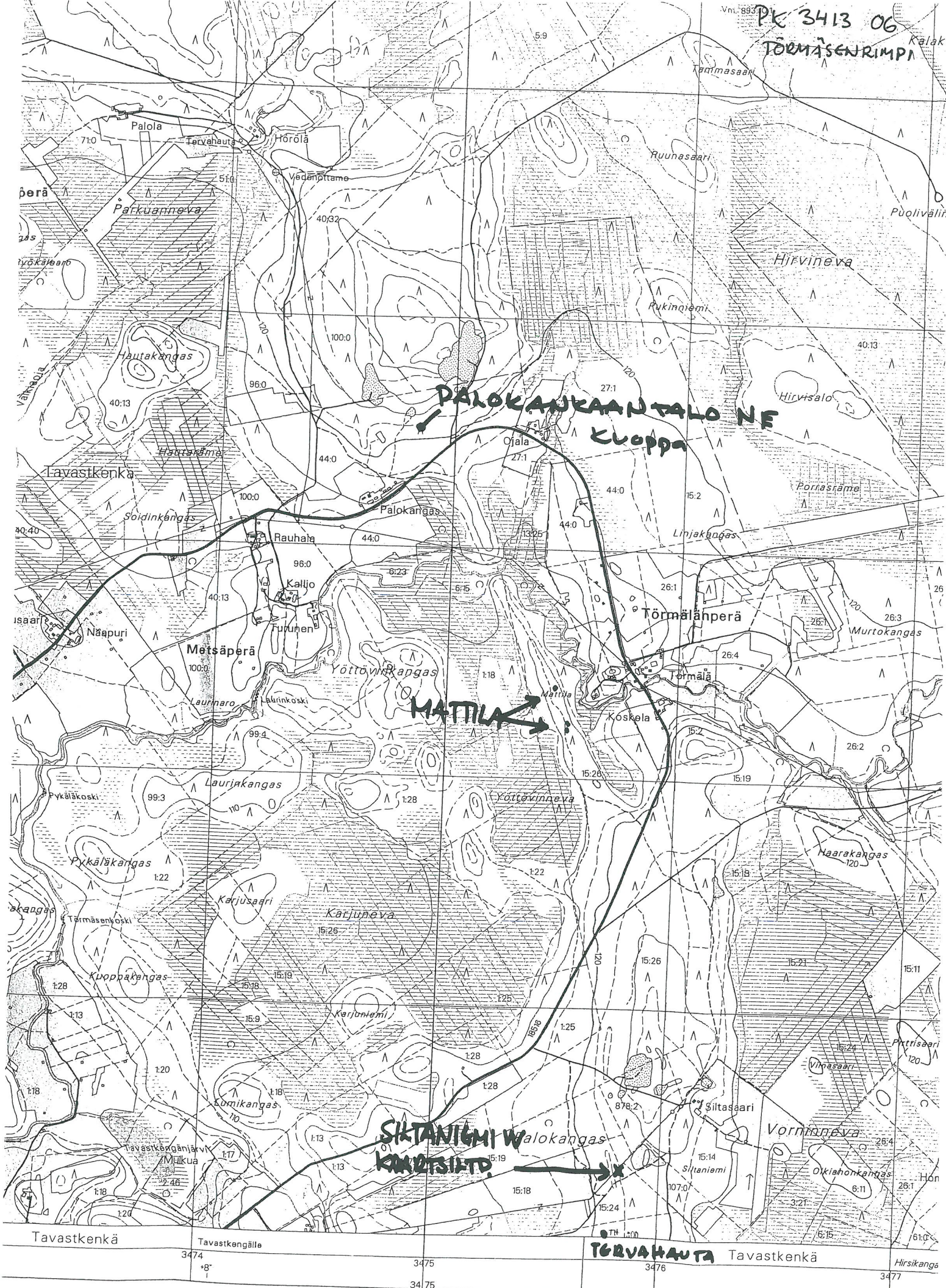
34 77

34 78

Vn. 893 PK 3413 06
TÖRMÄSEN RIMPI Kalak.

PALOKANGAANTALO NE KUOPPA

MATTILA

SILTANIEMI W KANGASILTA

Tavastkenkä Tavastkengälle 3474 3475 3476 Tavastkenkä Hirsikangas
8° 34' 13" 05 26° 30'

Koordinaattijärjestelmä KJJ

PK 3413 05
TAVASTKENKÄ

PUUKÖYDÖ/KALAPUO

41

42

